

NUMERO
6A/2013

Faktaa

EXPRESS

VENÄJÄ JA KORKEAKOULUJEN OPISKELIJAVAIHTO: TARKASTELUSSA FIRST-OHJELMA

➤ Tuloksia
FIRST-selvityksestä
2000–2012

Taustaa

VENÄJÄ on keskeisesti esillä **korkeakoulujen kansainvälistymisstrategiassa 2009–2015** ja useille suomalais-korkeakouluille merkittävä yhteistyömaa. Venäjä on myös yksi CIMOn toiminnan strategisista painopisteistä.

Opiskelijavaihto Suomen ja Venäjän välillä on nostettu nykyiseen **hallitusohjelmaan**. Aihepiiri on ollut esillä Suomen ja Venäjän välisissä korkean tason neuvotteluissa. Jo nykyistä edeltävän hallituksen Venäjä-toimintaohjelmassa 2009 linjattiin korkeakouluverkostojen ja opiskelijavaihdon olevan tärkeitä keinoja Venäjä-osaamisen kehittämiseen. Suomi on ajanut EU–Venäjä-yhteyden vahvistamista myös korkeakoulutuksen osalta.

FIRST-ohjelma on merkittävin yksittäinen korkeakoulujen välisen opiskelijavaihdon rahoittaja Suomen ja Venäjän välillä. Sen osuus koko Suomen ja Venäjän välisestä opiskelijavaihdosta oli vuonna 2011 vaihtoon lähtevien osalta 35 % ja saapuvien osalta 40 %. Ohjelmasta tehdyssä selvityksessä¹ koottiin FIRST-ohjelman tähänastista toimintaa yhteen. Tähän julkaisuun on koottu selvityksen keskeisiä havaintoja.

FIRST-ohjelmaan on osallistunut kaikkiaan 3 500 opiskelijaa ja opettajaa Suomesta ja Venäjältä.

FIRST

FIRST-OHJELMA (*Finnish-Russian Student and Teacher Exchange Programme*) edistää Suomen ja Venäjän lähialueiden korkeakoulujen yhteistyötä. Ohjelman avulla tuetaan Suomen ja Luoteis-Venäjän² korkeakoulujen välistä **opiskelija- ja opettajavaihtoa** sekä yhteisten **intensiivikurssien** järjestämistä.

FIRST on toiminut vuodesta 2000 lähtien ja sitä hallinnoi Kansainvälisen liikkuvuuden ja yhteistyön keskus **CIMO**. Ohjelma rahoitetaan kokonaan Suomesta. Apurahat myönnetään korkeakoulujen muodostamille verkostoille.

Venäjän ja Suomen välistä korkeakoulu-yhteistyötä rahoitetaan myös Euroopan unionin ja pohjoismaisten koulutusohjelmien kautta sekä korkeakoulujen omista varoista.

FIRST-ohjelma on merkittävin yksittäinen korkeakoulujen opiskelijavaihdon rahoittaja Suomen ja Venäjän välillä.

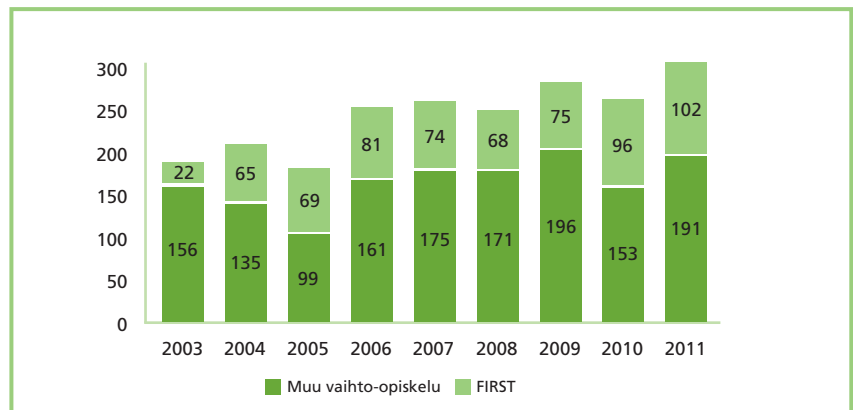
FIRST-OHJELMA syntyi korkeakoulujen ja CIMOn aloitteesta tarjoamaan tukea ja rahoitusta suomalais-venäläiseen korkeakouluyhteistyöhön ja erityisesti opiskelijavaihtoon, johon ennen FIRST-ohjelmaa oli vähäisesti tukea saatavilla.

Suomen ja Venäjän välinen opiskelija- ja opettajaliikkuvuus on lisääntynyt ohjelman olemassaolon aikana huomattavasti. Ohjelman aloittaessa vuonna 2000 FIRST-rahoituksella liikkui joitakin kymmeniä opiskelijoita, kun nykyisin ohjelman kautta opiskelijavaihtoon osallistuu vuosittain yhteensä noin 300 suomalaista ja venäläistä opiskelijaa. 2013 ohjelmaan lisättiin vielä harjoitteluvaihto.

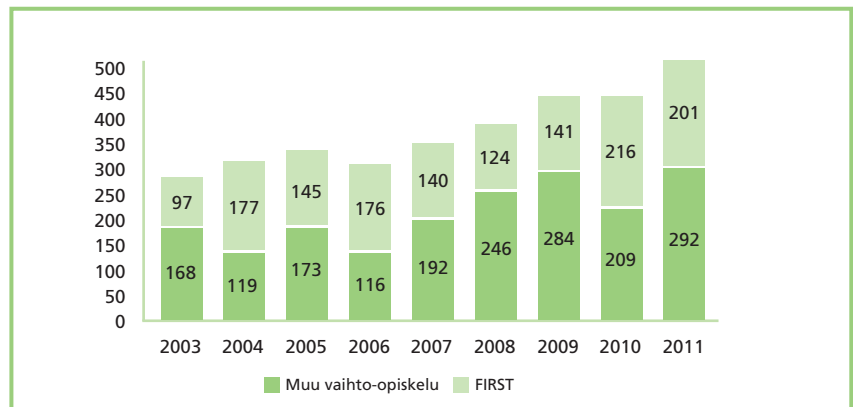
Myös opettajavaihtojen määrät ovat lisääntyneet. Tällä hetkellä FIRST-ohjelman rahoituksella opetusjakson naapurimaan korkeakoulussa suorittaa vuosittain yhteensä yli 100 opettajaa.

Rahoitusta on pystytty kasvattamaan. Vuonna 2006 se oli vielä 263 000 euroa, kun lukuvuodelle 2013–2014 ohjelmasta voitiin myöntää korkeakouluille 740 000 euroa.

Korkeakoulujen opiskelijavaihto Suomesta Venäjälle 2003–2011

Korkeakoulujen opiskelijavaihto Venäjältä Suomeen 2003–2011

Opiskelijavaihtoja Suomen ja Venäjän välillä on tilastoitu systemaattisesti vuodesta 2003. Vuosina 2000–2002 vaihtoon lähti ja saapui joitakin kymmeniä opiskelijoita vuosittain.

Opiskelijavaihto on keskeinen väline kasvattaa Venäjä-osaamista Suomessa.

Yhteistyöalustat.

CIMO on 1990-luvulta alkaen venäläisten kumppaneiden kanssa järjestänyt suomalaisille ja luoteisvenäläisille korkeakouluille seminaareja edistääkseen opiskelijaliikkuvuutta ja korkeakouluysteistyötä. Ne ovat tarjonneet paikan keskustelulle, tiedonvaihdolle ja verkostoitumiselle.

FIRST-INTENSIIVIKURSSIT ovat Venäjällä järjestettäviä lyhyitä yhteisiä opintojaksoja, joihin osallistuu sekä suomalaisia että venäläisiä opiskelijoita ja opettajia. Intensiivikurssit tulivat mukaan ohjelmaan 2006.

Intensiivikurssien ja kursseille osallistuneiden määrät ovat kasvaneet koko ajan. Kun useampia kursseja on pystytty rahoittamaan, yhä useampi opiskelija ja opettaja on saanut mahdollisuuden osallistua intensiivikurssijaksolle Venäjällä. Monelle suomalaisopiskelijalle kurssit ovat olleet väylä päästä ensimmäistä kertaa Venäjälle. Intensiivikurkseista onkin tullut suosittu yhteistyön muoto korkeakouluille. Niiden kautta on samalla pohjustettu ja luotu korkeakoulujen välille syvempää yhteistyötä, esimerkiksi yhteisiä opintojaksoja.

Korkeakoulut osallistuvat hyvin

LÄHES KAIKKI SUOMALAISET KORKEAKOULUT osallistuvat FIRST-ohjelmaan ja se on vakiintunut osa korkeakoulujen Venäjä-yhteistyötä. Ohjelma tunnetaan hyvin luoteisvenäläisissä korkeakouluissa, joista siihen osallistuu noin 50. Mukana on korkeakouluja koko Luoteis-Venäjän alueelta, aina Kaliningradista Arkangeliin, Petroskoista Syktyvkariin ja Murmanskiin. Eniten mukana on Pietarin alueen korkeakouluja.

Rahoitus myönnetään suomalaisten ja venäläisten korkeakoulujen muodostamille verkostoille, joita koordinoi aina suomalainen korkeakoulu. Vuosittain verkostoille voidaan kuitenkin myöntää

keskimäärin vain noin 40 % haetusta tukisummasta.

Korkeakoulut toteuttavat yhteistyötä monipuolisesti eri aloilla. Aktiivisimpia aloja yhteistyössä ja opiskelijavaihdossa ovat olleet taloustieteet ja teknilliset tieteet sekä humanistiset tieteet ja yhteiskuntatieteet. Yhteistyötä tehdään myös muun muassa taidealalla, lääke- ja terveystieteiden ja kasvatustieteiden aloilla. Intensiivikursseja on järjestetty monilla aloilla, aina oikeustieteestä kuvataiteeseen ja terveystieteestä kauppatieteisiin.

Useampi opiskelija voisi suunnata Venäjälle

KORKEAKOULUYHTEISTYÖ Venäjän kanssa on monessa mielessä arkipäiväistynyt, mutta suomalaisten opiskelijoiden kynnys lähteä Venäjälle opiskelemaan on yhä korkea. Kun Venäjältä saapui Suomeen 474 vaihto-opiskelijaa vuonna 2012, Suomesta Venäjälle lähti vaihtoon yhteensä 256 korkeakouluopiskelijaa. Vaikka Suomi on eurooppalainen mallioppilas tarkasteltaessa kaikkien opiskelijavaihtoon lähtevien ja saapuvien määrien välistä tasapainoa

FIRST-intensiivikursseille osallistuneet 2007–2011

	Kursseja kpl	Suomalaisia opiskelijoita	Venäläisiä opiskelijoita	Suomalaisia opettajia	Venäläisiä opettajia
2007	5	86	51	14	11
2008	7	72	108	17	24
2009	9	89	86	23	35
2010	10	145	110	26	37
2011	11	136	123	26	39

Vuonna 2006 järjestettiin 4 intensiivikurssia, jolloin yksittäisiä osallistujia ei vielä tilastoitu. Ohjelmasta rahoitettiin 2012 yhteensä 13 intensiivikurssia, 2013 tukea sai 11 intensiivikurssia. Niiden osallistujalukua ei ole vielä saatavilla.

Opiskelijavaihto vie Eurooppaan.

Korkeakoulujen opiskelijavaihto Suomesta on ollut ja on edelleen hyvin Eurooppa-keskeistä, vaikka Aasian merkitys onkin kasvanut.

Noin puolet opiskelijavaihtoon lähtijöistä suuntaa maailmalle EU:n Erasmus-ohjelman kautta, jonka suosituimpina suomalaisten kohdemaina ovat pitkään pysyneet Saksa, Iso-Britannia ja Espanja.

Vuonna 2012 opiskelijavaihtoon lähti 10 014 suomalaista, heistä 256 eli vain 2,6 % Venäjälle.

Mitkä tekijät edistävät opiskelijaliikkuvuutta Venäjälle?

KIELITAITO. Venäjän taitoa tarvitaan, koska englanninkielinen opetustarjonta on Venäjän korkeakouluissa edelleen vähäistä. Mahdollisuuksia opiskella venäjää jo koulussa tulisi lisätä ja kielen opiskeluun pitäisi myös innostaa aktiivisemmin.

MOTIVAATIO. Opiskelijoille kerrotaan enemmän kansainvälisen kokemuksen hyödyistä, kuten kielitaidosta, kulttuurisesta osaamisesta, verkostoista, ongelmanratkaisutaidoista, sitkeydestä ja kyvystä pärjätä uusissa tilanteissa.⁴ Venäjällä toimivien suomalaisyritysten rekrytoinneissa painaa ammattitaidon ohella Venäjä-osaaminen. Siitä voi olla arvaamatonta hyötyä myös kotimaassa.

VAIHTO-OHJELMAT. FIRST-ohjelmasta haetaan tukea paljon enemmän kuin on jaettavaa, 2,5-kertainen määrä. Ohjelma on myös nykyisellään rajattu koskemaan Luoteis-Venäjää. Yhteistyön vakiintuessa ja Venäjän muiden alueiden kehittyessä vauhdilla kysymys maantieteellisen rajauksen uudelleentarkastelusta on kuitenkin noussut esille. Viimeistään rajauksen päivittäminen edellyttäisi lisää rahaa.

INTENSIIVIKURSSIT. Intensiivikurssit tarjoavat matalan kynnyksen kansainvälistymistä. Ne ovat niidenkin opiskelijoiden ulottuvilla, jotka eivät osallistu perinteiseen vaihtoon – esimerkiksi rahat perhesyistä. Intensiivikurssien vaikutavuus arvioitiin hiljattain, ja tulokset olivat erinomaisia.⁵

TYÖHARJOITTELU. Opintoihin kuuluva työharjoittelu on vastikään otettu mukaan FIRST-ohjelmaan, mutta harjoittelu-paikkoja ja -apurahoja pitäisi voida tarjota isommalle joukolle.

(2012 Suomesta lähti 10 014 ja Suomeen saapui 9 655 vaihto-opiskelijaa), Venäjän osalta se ei ole toteutunut yhtä hyvin. Yhtenä FIRST-ohjelman tavoitteena on vaihtomäärien tasapainottaminen.

Suomalaisia tutkinto-opiskelijoita venäläiskorkeakouluissa oli lukuvuonna 2012–2013 yhteensä 67: luvussa ei kymmeneen vuoteen ole tapahtunut juuri muutosta. Suomalaiskorkeakouluissa opiskeli vuonna 2012 kaikkiaan 2 500 venäläistä tutkinto-opiskelijaa.³

Opiskelijavaihto synnyttää Venäjä-osaamista

VENÄJÄN KIELEN JA KULTTUURIN osaajien tarve ei vähentynyt Suomessa tulevaisuudessakaan. Opiskelijavaihto on

keskeinen väline kasvattaa Venäjä-osaamista. Vaihto perinteisten kohdemaiden ulkopuolelle kiinnostaakin yhä useampaa opiskelijaa, ja tähän kysyntään olisi hyvä pystyä vastaamaan. Mahdollisimman monelle opiskelijalle tulisi antaa mahdollisuus kartuttaa osaamistaan ja rakentaa verkostojaan Venäjällä.

FIRST-ohjelma tarjoaa vakiintuneen väylän korkeakoulujen Venäjä-yhteistyölle. Korkeakoulukentällä on kysyntää ohjelman rahoituksen kasvattamiselle, sillä se on jatkuvasti suurempaa kuin tarjonta. Korkeakouluilla on myös tarve ohjelman toimintamuotojen laajentamiselle ja – Venäjän muiden alueiden kehittyessä nopeassa tahdissa – FIRST-ohjelman avaamiselle lähialueiden lisäksi Venäjän muihin osiin.

www.cimo.fi/first

¹ FIRST-ohjelma korkeakoulujen Venäjä-yhteistyötä tukemassa 2000–2012. Sini Piippo. CIMO, 2012.

² Luoteis-Venäjään kuuluvat Karjalan ja Komin tasavallat, Arkangelin, Vologdan, Kaliningradin, Leningradin, Murmanskin, Novgorodin ja Pihkovan alueet sekä Pietari ja Nenetsia.

³ Suomalaiskorkeakouluissa oli vuonna 2012 yhteensä 19 135 kansainvälistä tutkinto-opiskelijaa. Venäjä on ensimmäisellä sijalla yleisimpiä kansalaisuuksia tarkasteltaessa. Seuraavilla sijoilla ovat Kiina (2 177), Vietnam (1 162), Nepal (1 140) ja Nigeria (844). Lähteet: CIMO (kansainväliset tutkinto-opiskelijat Suomessa) ja Kelan opintotukitilat (suomalaiset tutkinto-opiskelijat ulkomailla). Mitä tilastot kertovat kansainvälisestä opiskelijaliikkuvuudesta Suomessa? Fakta 1A/2013, CIMO.

⁴ Piloitettu osaaminen. Selvitys kansainvälisyyden merkityksestä työelämässä. Demos Helsinki, 2013.

⁵ CIMO:n rahoittamien intensiivikurssien vaikuttavuus suomalaisissa korkeakouluissa. Anna Martin & Miia Mäntylä. Vaasan yliopiston Levón-instituutin palvelututkimus 3/2012.